

ИЗЛАГАЊЕ ЗАМЕНИКА ТУЖИОЦА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ ВЕСЕЛИНА МРДАКА

Београд, 13. мај 2005. године

ИЗВЕШТАЈ

У организацији ОСЦЕ-а, дана 12.05.2005. године на Правном факултету присуствовао сам као панелиста скупу под радним називом «СРБИЈА ПРЕД ИЗАЗОВИМА СУЂЕЊА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ», а према програму приложеном уз овај извештај.

Конкретна тема: Претпоставке за суђење за ратне злочине у Србији (законски оквири; услови за правично суђење; изазови и препреке пред тужиоцима и судијама).

Дао сам уводно излагање следеће садржине:

Несумњиво, или правнички речено неспорно, у последњој деценији 20 века на просторима бивше Југославије догодио се безумни грађански рат. У том и таквом рату почињена су готово сва кривична дела против човечности и међународног хуманитарног права, односно тешке повреде Женевске конвенције из 1949. године са додатним Протоколима, а починили су их индивидуано одређени појединци. И већ тада можда је било потребно и друштвено оправдано такве случајеве процесуирати, тим пре јер су за то у битном постојали и формално правни услови, имајући у виду и међународне и домаће правне оквири. Зашто то нисмо учинили већ тада и ко је за то евентуално одговоран? Мислимо да је сада тражити одговор на то питање губљење времена и енергије, поготово са становишта правосудних органа.

Обавеза је наша и морална и професионална, да данас и убудуће стручно и савесно пред лице правде изведемо све оне појединце који су у минулом рату и оружаним сукобима укаљали углед своје државе и народа, кршећи сва правила ратовања, извргли руглу човечност, хуманост и суштинско људско право, право на живот, да би им се у законито спроведеном поступку изрекле одговарајуће казне. Тиме би смо жртвама тих недела пружили бар делимичну сатисфакцију, са народа и државе као колективитета скинули осећај кривице и осуде, а међународној заједници пружили доказ о способности за сарадњу.

За све ово постоје и међународни и домаћи законски оквири, а верујем и политичка и јавна воља.

Међународно правни оквири за вођење поступка за ратне злочине су: међународне конвенције - Женевска из 1949. године са додатним Протоколима, Конвенција о спречавању и кажњавању геноцида, Статут међународног кривичног Трибунала за бившу Југославију и делови Правилника о поступку и доказима истог органа.

Домаћи правни оквири су: Кривични закон (ОКЗ), Законик о кривичном поступку, Уставна Повеља СЦГ (члан 16.), Закон о сарадњи са Хашким Трибуналом, одређени војни и полицијски подзаконски акти, те Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине.

Подсећамо да је последње поменути Закон донет половином 2003. године, од када су у функцији и њиме основани органи-Тужулаштво за ратне злочине, Служба за откривање ратних злочина у саставу МУП-а Србије и Веће за ратне злочине при Окружном суду у Београду.

Од тада, па надаље, суочили смо се са великим проблемима и правне и фактичке природе.

Као прво, наше, у првом реду материјално законодавство није доследно и до краја конкретизовано са иначе ратификованим међународним конвенцијама.

Друго, нико од органа откривања и правосуђа није имао искуства у поступцима за ову врсту кривичних дела, пошто их, на нашу срећу, од 1945. године па све до последње деценије 20 века није ни било. Истине ради, процесуирано је у овом периоду неколико предмета (два) за ова кривична дела али по одредбама Законика о кривичном поступку као и за друга дела, односно пре увођења у ЗКП одредаба из главе 29-а и с тим у вези нових процесних института-нпр. сведока сарадника и др.

Свесни ових проблема одмах смо почели са стручним усавршавањем у разним формама и облицима - путем семинара, саветовања, едукација, уз свесрдну и велику помоћ Канцеларија ОСЦЕ, Савета Европе, амбасада појединих држава, у првом реду САД, међународних невладиних организација, домаћих невладиних организација, првенствено Фонда за хуманитарно право, а у скорашње време и Хашког Тужилаштва. Примера ради, представници Хашког тужилаштва високо су са становишта стручности, професионалности и ефикасности оценили наше поступање у једном предмету који су нам иначе они уступили, између осталог и због тога што смо процесуирали већи број лица од оног који су они означили као осумњичене.

Успоставили смо коректну сарадњу, нарочито у последње време, и са нашим осталим државним органима, у првом реду војним и полицијским, те и извршном влашћу.

Давали смо и дајемо активан допринос при теоријског анализи и практичној примени прописа који се мењају или који су већ промењени. Представницима наше владе који учествују у поступку пред Хашким Трибуналом око уступања предмета, широј јавности познатој као тзв. «Вуковарска тројка», дали смо јасну и одређену стручну подршку.

На основу Закона и Меморандума о сарадњи са Републиком Хрватском, а са БиХ и без тих аката, већ смо остварили конкретну сарадњу у појединим предметима са њиховим правосудним органима.

У границама законских могућности имамо константан приступ и отворен став према јавности и коректан однос са већином представника средстава информисања.

Објективно, сви ови предмети су и тешки и сложени чињенично, правно, броју осумњичених, окривљених и оптужених, а нарочито оштећених, у најширем значењу овог процесног субјекта. Примера ради, Тужилаштво до сада има преко 50 предмета у раду у разним фазама поступка, са око 50 што осумњичених или окривљених или оптужених и око 2000 оштећених тј. жртава, од којих најмање око 300 са смртним последицама, што је знатно више него за годину дана на целокупној територији града Београда.

Велики проблем је обезбедити идентификацију и присуство потенцијалних извршилаца ових кривичних дела, а нарочито оштећених-жртава, поготово, што је по правилу, кад се налазе ван територије наше земље.

Препреке нису мале, изазови су велики, али ми сматрамо да смо стручно и вољно спремни и способни да ове и овакве проблеме успешно савладамо.

Међутим, решење неких других ванправних проблема не зависи од нас. Примера ради, додељена финансијска средства за текуће трошкове за 2005. годину су смањена у односу на прошлу годину и недовољна, па смо доведени у позицију да недостајућа средства покривамо преко неких међународних институција.

Просторно и технички Тужилаштво (и Суд) имају готово идеалне услове за рад. Уверени смо да при наведеним материјално техничким условима, стручној оспособљености и професионалној савести, можемо у свим поступцима за ову врсту кривичних дела знатно допринети задовољењу и остваривању правде за друштво у целини, а нарочито за жртве и чланове њихових породица, кроз законито и правично спроведене поступке, како оне актуелне, тако и оне који ће нам евентуално бити уступљени од Хашког Трибунала и Хашког Тужилаштва.

Након завршеног излагања свих панелиста у вези са овом темом уследила је дискусија, питања и одговори.

У одговорима на постављена питања, како учесника овог скупа, тако и новинара (ово по усменом одобрењу тужиоца) у битном сам истакао следеће:

- Организационо, материјално технички и кадровски способни смо и спремни да процесуирамо како актуелне предмете који су већ код нас, тако и оне који ће нам евентуално бити уступљени од стране Хашког Трибунала и Хашког Тужилаштва.

- Командна одговорност није институт нашег кривичног законодавства, али поједини њени видови односно облици, како је третира Хашки Трибунал и Тужилаштво, садржински одговарају неким институтима нашег КЗ-а уколико су у питању директни и евентуални умишљај, као облик виности. Уколико би постојећи докази упућивали да су одговарајућа кривична дела ове врсте учињена из нехата, не би смо били у могућности да предузмемо кривично

гоњење. Ово је принципијалан став. Али како је то питање доказа, односно чињеница из њих произишлих у сваком конкретном случају, унапред се не можемо изјашњавати ни о једном предмету, па ни о предмету тзв. «Вуковарске тројке» док нам, и ако нам буде уступљен. Ово важи и за све друге евентуално уступљене предмете.

- Према сада важећем Закону о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине (члан 14-а) сматрамо да смо овлашћени да евентуално уступљене оптужбе Хашког Трибунала па и оне потврђене, третирамо на начин да на основу њих у истом случају захтевамо спровођење истраге, док то неће бити могуће уколико буду усвојене најављене измене и допуне овог истог закона. У сваком случају, уступљене оптужнице Хашког Трибунала биће правно-технички уобличене и уподобљене нашем КЗ-у и Законику о кривичном поступку.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ
Веселин Мрдак